

Evitem el desastre

Aquests dies de calor i de platja val la pena recordar que l'aigua dels mars on ens banyem, lluny d'estar neta, conté grans dosis de derivats del petroli, de combustibles, de plàstics i de restes de productes cosmètics i cremes de tot tipus. Això no és nou, i en els darrers anys, diversos estudis que ho posen de manifest. Però la cosa no acaba aquí.

El passat mes de gener Greenpeace va denunciar que, mig any després que la Unió Europea (UE) posés una multa de 12 milions d'euros a Espanya per incomplir la directiva comunitària sobre depuració d'aigües residuals, les coses seguien igual. Segons dades publicades per la mateixa ONG, almenys 80 municipis de totes les províncies costaneres espanyoles segueixen, encara ara, abocant aigües residuals al mar. Això, si hi sumem que la totalitat dels municipis multats encara no s'han posat al dia dels pagaments, es tradueix en què Espanya haurà de seguir pagant multes milionàries fins l'any 2022.

La magnitud de la tragèdia encara es va fer més gran quan el 28 de maig l'Estat va entrar en números vermells, un fet que va desvetllar que en cinc mesos (de gener a maig) vam esgotar tots els recursos naturals que els ecosistemes són capaços de generar en un any. Així ho va exposar l'informe "Viure per sobre dels límits de la naturalesa a Europa" que va elaborar l'ONG WWF i Global Footprint Network. El document també deia que, al ritme de consum de cada ciutadà espanyol mitjà, es necessitarien 2,3 planetes per satisfer la demanda de recursos.

Si retrocedim a l'any 2016 (l'últim amb dades disponibles), ens trobem que Espanya tenia una empremta total de 4,04 hectàrees globals per persona (hag.) i la seva biocapacitat per càpita era d'1,37 hag, de manera que, a dia d'avui, comptem amb un dèficit ecològic de 2,67 hag.

En aquest sentit, l'informe de WWF i Global Footprint Network compara les diferents petjades ecològiques dels estats membres de la UE i les d'altres països del món. El preu d'aquest dèficit ecològic és devastador per a la natura: increment en la desforestació global; pèrdua de biodiversitat; esgotament de les pesqueres; escassetat d'aigua; erosió del sòl; contaminació de l'aire, i recrudescència de l'impacte del canvi climàtic.

Totes aquestes amenaces generen, a més, tensions i conflictes que exacerbem la desigualtat global. Espanya es posiciona -juntament amb Portugal- com el segon país de la UE amb major petjada ecològica pesquera. Aquesta dada s'explica perquè la nostra flota pesquera és una de les més grans del món. Espanya, a banda de ser un gran comercialitzador i processador de peix, també n'és un gran consumidor. De fet, és un dels majors demandants de peix i marisc del món.

Aquesta cobdícia en el món pesquer la podem il·lustrar basant-nos en un informe científic elaborat pels investigadors del Consell Internacional per a l'Explotació del Mar (ICES, en anglès). Aquest alertava que les poblacions de sardina ibèrica es troben en caiguda lliure des del 2006, en mínims històrics.

El descens és tan precipitat que l'espècie [la sardina] ha passat, en amb prou feines una dècada, de ser relativament abundant a trobar-se en perill d'extinció; una dada que, amb tota certesa científica, acabarà donant-se si no es posen en marxa accions immediates per garantir-ne la conservació.

Davant d'això, i amb la voluntat d'evitar que desapareguin definitivament, els experts de l'ICES van recomanar suspendre terminantment i amb caràcter immediat la pesca de la sardina (captura zero) a les costes espanyoles i portugueses. El que proposaven -amb els censos i les estadístiques a la mà- era deixar de pescar sardines per donar aire i seguir pescant un cop es recuperessin les existències.

Però no hi va haver manera: el mercat (el capitalisme) va negar-s'hi rotundament. En aquest cas parlem de la sardina ibèrica, però no hem de deixar de banda que més del 40% de les poblacions de peix a l'Atlàntic nord-oriental pateixen sobrepesca, i que aquest percentatge arriba al 87% al nostre Mediterrani. Tampoc hem d'oblidar que cada any, deu milions de tones de peix són rebutjades arreu del món com si fossin escombraries, tot i la prohibició establerta l'any 2014 referent a aquest fet.

Europa no es pren seriosament -ni de bon tros- les alertes científiques. Fins a dia d'avui, només un 9% dels mars figuren com Àrees de Protecció Marina. Una xifra molt allunyada del 30% que recomanen els científics. La majoria de les àrees protegides existents ho són només sobre paper, i només un petit percentatge d'aquestes àrees estan realment protegides.

Veient el desastre en línies generals, la crisi ambiental i la pèrdua de biodiversitat preocupen, de moment, relativament poc. Si bé la major part de l'estament científic és conscient de la magnitud del problema a què ens enfrontem, gran part de la població, o bé és aliena a la situació o bé actua com si ho fos.

En el dia a dia, seguim vivint d'una forma completament insostenible que hauria de generar una veu d'alarma urgentíssima. Pocs partits polítics plantegen, de manera seriosa, un canvi significatiu del model de desenvolupament, fet que ens deixa entreveure el grau d'importància que li concedeixen a la greu crisi ambiental.

Tot i els moviments pel clima i contra l'extinció massiva dels últims mesos, no es veuen moviments urgents d'aturada. La creixent desconexió entre els ciutadans de les societats industrialitzades i el medi natural fa que la major part de la població no sigui conscient del perill crucial del canvi climàtic i de la greu reducció de la biodiversitat, no només per a la nostra pròpia supervivència, sinó també per a la nostra salut i el nostre benestar físic i emocional. Conseqüentment, tampoc és conscient de la magnitud del col·lapse del seu entorn natural en marxa, les conseqüències del qual poden ser catastròfiques per al nostre futur i per als dels que vénen darrere.

Els signes d'alarma i la preocupació manifestada pels científics especialitzats en aquestes qüestions són grans i s'han materialitzat, entre altres coses, en la proposta urgent del paradigma de la sostenibilitat. Però la realitat és que els governs no superen la fase de les declaracions d'intencions i no es comprometen seriosament en l'adopció de mesures operatives i eficaces per pal·liar el problema a causa, clarament, a la pressió dels diferents lobbys econòmics (altrament dir, el capital).

Amb tot, i malgrat que aquestes xifres siguin desastroses, encara hi ha esperança si ens decidim a adoptar mesures ambicioses que donin a la terra l'espai i temps que necessita per a recuperar-se.

Recordem que el Dia de la Sobrecapacitat és un clar recordatori que el consum està contribuint al col·lapse climàtic i la destrucció de la natura de la nostra terra. Fa falta un compromís real amb el medi ambient que quedi recollit en totes les agendes socials i polítiques. Si no ho fem així, acabarem caient, clarament i segura, en el desastre.